

chống xâm lược, ông đã gắn liền với việc chống sự xâm nhập của các nhà truyền giáo. Về điều này thì chúng tôi trách ông đã không thẳng tay như Minh Trị Thiên Hoàng đã hành xử cho nước Nhật khiến nước ta, qua sự tiếp tay của các nhà truyền giáo đã giúp thực dân Pháp chiếm gọn Việt Nam gần một thế kỷ. Tuy nhiên, với hai mươi năm ở địa vị nguyên thủ quốc gia, Hoàng đế Minh Mạng đã làm được nhiều việc ích quốc lợi dân mà chưa Hoàng đế nào trong thời cận kim ở Việt Nam làm được. Xét trên toàn cục, sự ổn định trong dân chúng dần dần được phục hồi. Nhiều huyện mới như Tiên Hải (Thái Bình), Kim Sơn (Nam Hà) được thành lập. Chính sách dinh điền, di dân lập ấp trên toàn bộ châu thổ sông Cửu Long được tiến hành đều đặn. Hàng chục con sông đào có công trình lớn thế kỷ như kinh Vĩnh Tế nối liền Châu Đốc với Hà Tiên, vừa thuận tiện giao thông vừa lợi ích về quốc phòng đến nay vẫn còn giá trị lịch sử. Tóm lại, trên các lãnh vực kinh tế, quốc phòng, dân sinh, giáo dục v.v. . . Hoàng đế Minh Mạng đều lưu tâm và đều có những cống hiến xứng đáng. Điều thành công nhất có lẽ là đã xây dựng được một nền văn hóa Đại Nam đồng nhất trên toàn lãnh thổ, thống nhất từ Bắc đến Nam. Sự đồng nhất về văn hóa dẫn đến sự đồng nhất về ý thức quốc gia dân tộc và về trách nhiệm của mỗi người đối với Tổ Quốc non sông”.

Trên đây là nhận xét của các chuyên viên văn hóa Mác Xít ở Hà Nội viết về vua Gia Long và vua Minh Mạng mà tôi có dịp tham khảo, trích đoạn và sắp xếp lại để cống hiến những ai hằng lưu tâm tìm hiểu lịch sử nhà Nguyễn và mong được quý vị thức giả bổ túc cho hoàn chỉnh hơn.

Đã xa rồi, mười tám năm trị vì của vua Gia Long, hai mươi năm trị vì của Hoàng đế Minh Mạng nhưng nhiều chứng tích lịch sử vẫn còn đó, lăng của hai Ngài vẫn trơ gan cùng tuế nguyệt là hiện thân của chế độ quân chủ cuối cùng của nước Việt Nam.

California, nhân ngày kỷ niệm

húy nhật thứ 182 Thế Tổ Cao Hoàng Đế

Tài liệu tham khảo:

- Đánh giá lại nhà Nguyễn của Trần Bạch Đằng và Trần văn Giàu tại Hà Nội.

- Viết về vua Gia Long của Trần Đức Vượng, Hà Nội.

- Nhà Nguyễn và vua Minh Mạng của Mai Khắc Ứng, Huế.

- Quốc triều chính biên của Quốc Sử Quán triều Nguyễn, Huế.

thơ

**NGHE MƯA XỨ NGƯỜI,
NHỚ QUÊ NHÀ**

ở đây,
mưa đổ quanh năm
đêm nằm cứ ngỡ xuôi quân đồng bằng
mưa khuya chẳng ướt chỗ nằm
vẫn quay quắt lạnh chiếc thân lau dầy
cũng thuốc đắng cũng rượu cay
hoài chưa thấy lại cơn say thưở nào
nhớ đêm căng mắt chiến hào
nấp bình đoong rượu nghe sao choáng người
chung nhau mẩu thuốc rả rời
chút thôi. . . cũng đủ ấm đời phong sương

ở đây,
thông trải bạt ngàn
nhớ đồn biên trấn cây giăng chập chùng
chẳng nghe pháo vọng không trung
vẫn hoài cơn mộng bãi hùng đêm đêm

ở đây,
phố sáng rực đèn
đâu vắng trăng rụng dưới thềm nhà sau
võng đưa kéo kẹt rầu rầu
mẹ ru con ngủ, lời ca dao buồn

quê nhà cách mấy trùng dương
đêm về giấc ngủ chập chờn cơn đau

...
chiều chiều ra đứng ngõ sau
nhớ về quê mẹ ruột đau chín chiều ■

phan anh dũng